

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU5

Riksrevisionens rapport om transportbidraget

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Utskottet noterar att regeringen delvis delar Riksrevisionens bedömning och avser att vidta åtgärder med anledning av Riksrevisionens rekommendationer, bl.a. genom att ge Tillväxtverket kompletterande uppdrag samt att fortsätta utveckla resultatredovisningen i dialog med riksdagen. Utskottet vill i detta sammanhang understryka värdet av dialogen mellan riksdagen och regeringen för att fortsätta att utveckla och förbättra den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen.

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:210 Riksrevisionens rapport om transportbidraget.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

 Ärendet och dess beredning.....4

Utskottets överväganden.....5

 Riksrevisionens rapport om transportbidraget.....5

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag10

 Skrivelsen.....10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om transportbidraget

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:210 till handlingarna.

Stockholm den 19 oktober 2021

På näringsutskottets vägnar

Lars Hjalmered

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lars Hjalmered (M), Anna-Caren Säterberg (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Lotta Olsson (M), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Lorentz Tovatt (MP), Peter Helander (C) och Alexander Christiansson (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om transportbidraget (skr. 2020/21:210). Riksrevisionen överlämnade enligt 9 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. den 11 februari 2021 granskningsrapporten Transportbidraget – bristande underlag och oklar måluppfyllelse (RiR 2021:2) till riksdagen. Regeringen överlämnade skrivelsen Riksrevisionens rapport om transportbidraget till riksdagen den 10 juni 2021. Den 30 september 2021 lämnade riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare från Riksrevisionen information till utskottet om den aktuella granskningen.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om transportbidraget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser

I skrivelsen sammanfattar regeringen Riksrevisionens rapport, iakttagelser och rekommendationer. Syftet med Riksrevisionens granskning har varit att undersöka om transportbidraget på ett effektivt sätt bidrar till att nå avsedda syften och därigenom målet för regional utveckling, samtidigt som bidragets klimatpåverkan regelbundet bedöms och beaktas. Riksrevisionens övergripande slutsats är att det är oklart i vilken utsträckning transportbidraget bidrar till att nå avsedda syften och därigenom målet för regional utveckling. Dessutom har bidragets klimatpåverkan hittills varken bedömts eller beaktats, vilket enligt Riksrevisionen till stor del kan förklaras av brister i regeringens beslutsunderlag som ligger till grund för bidragets utformning.

På grund av flera osäkerheter i de modellbaserade underlag som påverkat bidragets utformning finns det enligt Riksrevisionen en risk att nuvarande bidragsnivåer inte motsvarar företagens faktiska transportnackdelar. Det är vidare oklart i vilken utsträckning transportbidraget påverkat företagens förädlingsgrad. Riksrevisionens bedömning är att mycket tyder på att transportbidraget endast i begränsad utsträckning har stimulerat till ökad förädlingsgrad, utveckling eller förändring av näringslivet i bidragsområdet. Riksrevisionen framhåller vidare att transportbidragets klimatpåverkan inte bedömts ordentligt någon gång samt att det är oklart hur dess klimatpåverkan ser ut och har utvecklats över tid. Det är enligt Riksrevisionen en brist att regeringen inte tagit fram ett sådant underlag. Riksrevisionen framhåller även att Tillväxtverket inte säkerställt att kontrollerna av riktigheten i uppgifter från bidragssökande är fullt ut ändamålsenliga, vilket i längden kan innebära en risk för felaktiga utbetalningar och att medlen därmed inte används på ett effektivt sätt. Riksrevisionen framhåller vidare att det finns brister i de underlag som ligger till grund för transportbidragets utformning samt att regeringen i vissa fall inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att minimera osäkerheten i underlagen eller säkerställt att relevanta beslutsunderlag tagits fram.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att göra en grundlig översyn av transportbidragets utformning. En sådan översyn bör enligt Riksrevisionen inkludera att kvalitetssäkra analyser av transportkostnadsnackdelar utifrån ett

underlag baserat på faktiska transportkostnader. Genomgången bör även inkludera en utredning av om en förändrad utformning av bidraget kan öka möjligheterna att bidra både till höjd förädlingsgrad och till att säkerställa så låg klimatpåverkan som möjligt. Om detta inte låter sig göras inom ramen för de uppdrag om merkostnader respektive klimatanpassning som redan lagts på Tillväxtverket framhåller Riksrevisionen att regeringen bör ta initiativ till ytterligare uppdrag.

Regeringens bedömning

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning av transportbidraget och instämmer delvis i Riksrevisionens iakttagelser.

Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens beskrivning att transportbidragets syfte är att stimulera till höjd förädlingsgrad i bidragsområdets näringsliv så att det leder till strukturuomvandling och utveckling av bidragsområdets näringsliv. Regeringen delar beskrivningen att transportbidraget ska stimulera till höjd förädlingsgrad i bidragsområdets näringsliv, men anser inte att dess syfte är att bidra till strukturuomvandling. Regeringen framhåller att bidragets utformning stimulerar till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv, bl.a. genom bestämmelser i förordningen som innebär att godset måste utgöras av hel- eller halvfabrikat som genomgått betydande bearbetning inom stödområdet eller av råvaror och halvfabrikat som ska genomgå betydande bearbetning hos mottagaren.

Vidare noterar regeringen att transportbidraget är ett stöd till företag och måste vara förenligt med EU:s statsstödsregler. Regeringen framhåller att en viktig utgångspunkt är att bidraget är förutsägbart, transparent och administrativt hanterbart.

När det gäller Riksrevisionens rekommendation att regeringens beslutsunderlag behöver stärkas med bl.a. underlag för faktiska transportkostnader framhåller regeringen att beräkningar av merkostnader har genomförts tidigare, men den instämmer delvis i Riksrevisionens bedömning att beslutsunderlaget behöver stärkas. För att säkerställa att enbart transportkostnaderna täcks av stödet inför kommande stödperiod framhåller regeringen att den i december 2020 gav Tillväxtverket uppdraget att analysera merkostnaderna generellt för transport av varor för företag i stödområdet. Regeringen bedömer vidare att det kan finnas ett mervärde i att komplettera nuvarande beslutsunderlag med underlag som utgår från faktiska transportkostnader om nyttan av ett sådant underlag överstiger den administrativa bördan för såväl företagen som Tillväxtverket.

Regeringen delar Riksrevisionens konstaterande att transportbidragets klimatpåverkan hittills varken har bedömts eller beaktats. Regeringen framhåller att det är anledningen till att Tillväxtverket i december 2019 fick i uppdrag att analysera möjligheterna att utforma bidraget så att hänsyn tas till klimataspekter i syfte att bidra till Sveriges klimatomål. Regeringen instämmer inte i Riksrevisionens bedömning att uppdraget är snävt formulerat med ett

fokus på hur, inte om, en anpassning av transportbidraget bör göras. Regeringen anser att uppdraget omfattar huruvida det kan ske förändringar av bidraget och, om så är fallet, hur dessa förändringar kan genomföras.

Regeringen instämmer vidare delvis i Riksrevisionens bedömning att regeringens redovisning av transportbidragets utveckling över tid i budgetpropositionen ger en ofullständig bild, där bl.a. viktig information om hur vissa resultat kan tolkas har utelämnats trots att näringsutskottet efterfrågat mer utrymme för den analysen. Regeringen framhåller inom ramen för detta att informationen i budgetpropositionen ger en bild av bidragets utveckling men att regeringen avser att fortsätta att utveckla resultatredovisningen om transportbidraget i budgetpropositionen i dialog med riksdagen.

Regeringens åtgärder

Regeringen anför att den ämnar komplettera uppdraget om transportmerkostnader med att Tillväxtverket ska bedöma möjligheterna att samla in kompletterande information om transportavstånd kopplat till de faktiska transportkostnaderna – detta som ett tillägg till uppdraget att analysera merkostnaderna generellt för transport av varor för företag i stödområdet för transportbidraget.

Vidare framhåller regeringen att en översyn av transportbidragets utformning kan bli aktuell för att anpassa stödordningen till en eventuell förändring av den allmänna gruppundantagsförordningen efter 2023. Regeringen bedömer för närvarande dock att syftet att stimulera till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv uppnås genom förutsättningen att varorna ska genomgå betydande bearbetning i stödområdet, och regeringen avser således för närvarande inte att se över den delen av stödet.

I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Bakgrund och pågående arbete

Redovisningen av transportbidraget i budgetpropositionen för 2022

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) anför regeringen att redovisningen av transportbidraget har utvecklats med anledning av Riksrevisionens rapport Transportbidraget – bristande underlag och oklar målnöjdhetsuppfyllnad (RiR 2021:2).

I granskningsrapporten noterar Riksrevisionen bl.a. att regeringens redovisning av transportbidraget ger en ofullständig bild av hur utbetalningarna av transportbidraget har utvecklats över tid och vilka företag som tar del av det. I budgetpropositionen för 2022 beskriver regeringen att eftersom transportbidraget är ett regionalt driftsstöd är det till största delen återkommande stödmottagare samt att 95 procent av de arbetsställen som fick stöd under 2020 även fick det under 2019. Regeringen beskriver även hur stor

andel av utbetalningarna som gick till små respektive medelstora och stora företag.

Riksrevisionen framhöll vidare i granskningsrapporten att regeringens redovisning av transportbidraget saknar information om att skillnader mellan mottagare av transportbidraget och liknande företag i kontrollgrupper inte kan tolkas som ett kausalt samband. I budgetpropositionen för 2022 understryker regeringen att jämförelsen med en kontrollgrupp inte ska tolkas som ett kausalt samband.

Utskottets bedömning av resultatredovisningen för utgiftsområde 19 Regional utveckling i budgetpropositionen för 2021

I sin bedömning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1) för utgiftsområde 19 Regional utveckling framhöll utskottet bl.a. att det i sin uppföljning primärt hade fokuserat på i vilken utsträckning regeringen har beaktat och tillgodosett de synpunkter som utskottet tidigare har haft på resultatredovisningen (bet. 2020/21:NU2). Inom utgiftsområde 19 Regional utveckling välkomnade utskottet i detta avseende bl.a. att flertalet ändringar i redovisningen hade gjorts med hänvisning till utskottets tidigare synpunkter om indikatorer, mål och redovisningens struktur. Utskottet framhöll i detta sammanhang vidare att det identifierat ett flertal tillfällen då regeringen på ett tydligt sätt visat hur den tar utskottets synpunkter i beaktande.

Utskottet framhöll vidare att det sedan flera år tillbaka pågår en dialog mellan riksdagen och regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen och om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan utvecklas. Utskottet uttryckte att denna dialog är betydelsefull samt att den på flera sätt har bidragit till att utveckla och förbättra den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen. Utskottet framhöll även att det är angeläget att regeringen fortsätter att utveckla resultatredovisningen för att bidra till en ökad förståelse för hur statliga anslagsmedel används och till att redovisningen av utfallet kan ligga till grund för en ändamålsenlig styrning av den statliga verksamheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att Riksrevisionens granskningsrapport om transportbidraget och regeringens skrivelse är viktiga underlag för att riksdagen ska kunna följa upp och ta ställning till utvecklingen av transportbidraget. Riksrevisionens övergripande slutsats är att det är oklart i vilken utsträckning transportbidraget bidrar till att nå avsedda syften och därigenom målet för regional utveckling. Utskottet konstaterar att regeringen delvis instämmer i Riksrevisionens iakttagelser och bl.a. ämnar ge Tillväxtverket ett kompletterande uppdrag att bedöma möjligheterna att samla in kompletterande information om transportavstånd kopplat till de faktiska transportkostnaderna. Regeringen framhåller även att en översyn av

transportbidragets utformning kan bli aktuell för att anpassa stödordningen till en eventuell förändring av den allmänna gruppundantagsförordningen efter 2023. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen och vid behov vidtar de åtgärder som anses nödvändiga.

Riksrevisionen beskriver vidare att regeringens redovisning av transportbidraget ger en delvis ofullständig bild av hur utbetalningarna av transportbidraget har utvecklats över tid och vilka företag som tar del av det samt att jämförelsen med kontrollgrupper inte bör tolkas som kausala samband. Regeringen instämmer delvis i denna bild men framhåller samtidigt att informationen i budgetpropositionen ger en bild av bidragets utveckling samt att regeringen avser att fortsätta att utveckla resultatredovisningen i dialog med riksdagen. Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2022 har beaktat Riksrevisionens synpunkter om regeringens resultatredovisning av transportbidraget, vilket utskottet ser positivt på. I detta sammanhang vill utskottet understryka värdet av dialogen mellan riksdagen och regeringen om hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan utvecklas. Enligt utskottets uppfattning är denna dialog betydelsefull och har på flera sätt bidragit till att utveckla och förbättra den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:210 Riksrevisionens rapport om transportbidraget.